

Метод проєктів як форма продуктивного навчання, надає можливість на основі практичного життєвого досвіду, розв'язанні соціальних, освітніх психологічних і культурних проблем.

Застосування методу проєктів у навчальному процесі покращує ефективність засвоєння та усвідомлення знань суб'єкта навчання, сприяє формуванню вмінь працювати з інформацією, аналізувати, систематизувати, узагальнювати, встановлювати асоціації з раніше вивченим, робити висновки, висувати ідеї, знаходити варіанти розв'язання проблеми, передбачати можливі наслідки рішень, обґрунтовувати власну думку, знаходити компроміс, прогнозувати результати своєї діяльності. Творча співпраця учитель-учень під час проєктної діяльності забезпечує творчу самореалізацію як педагога-предметника, так і учнів, задовольняє їх потреби в самовдосконаленні та саморозвитку; сприяє досягненню високих творчих результатів у процесі навчання.

Використана література

1. Галаєвська Л. Методи активного навчання української мови в школі (на матеріалі синтаксису й пунктуації). Українська мова та література в школі. 2016. №6. С. 16-21.
2. Мелашенко К. Технологія проєктного навчання. *Завуч*, №13 (271). 2006. С. 12-14.
3. Полат Є. Метод проєктів на уроках іноземного мови. *Иностранные языки в школе*. 2000. № 3. С. 3-9.
4. Зимняя И., Сахарова Т. Проектная методика обучения английскому языку *Иностранные языки в школе*. 1991. № 3. С. 9-12.

НАВЧАЛЬНИЙ ТЕКСТ ПІДРУЧНИКА З ЛІТЕРАТУРИ: ВИМОГИ І РЕАЛІЗАЦІЯ

Валентина Снегірєва,
*кандидат педагогічних наук
старший науковий співробітник відділу навчання мов
національних мовин і зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України*

У зв'язку з оновленням змісту сучасної шкільної освіти виникає необхідність осмислення та оцінки навчального тексту підручників.

Якість шкільного підручника з літератури безпосередньо залежить від якості його текстів, доступності сприйняття їх тією чи іншою віковою категорією учнів. Засвоєння навчального матеріалу, тобто розуміння його, залежить від його складності, а складність тексту залежить від його компонентів: довжини і складності речень, довжини і зрозумілості слів, кількості термінів, структури, способів презентації навчального матеріалу тощо. Нині маємо низку досліджень, в яких запропоновані математичні моделі оцінки складності тексту та навчальних текстів з урахуванням вікових особливостей учнів, зокрема [1, 2].

Складність навчального тексту і його розуміння. Одним із головних завдань навчання є міцне засвоєння знань. Основний обсяг знань учні одержують у процесі роботи з підручником. Уміння здобувати інформацію з нього обумовлено розвитком у школярів навичок читання.

Читання – одна з вищих інтелектуальних функцій людини, що входять до складу його пізнавальної діяльності. Сутність читання – смисловий аналіз-синтез знакового матеріалу, мета якого – сприйняття і осмислення інформації, що міститься в тексті. З психологічної точки зору читання – це процес сприйняття і переробки інформації, графічно закодованої в тексті. Навички читання цілеспрямовано формуються в початковій школі, але подальшій роботі з розвитку осмисленого читання в середній і старшій школі приділяється недостатньо уваги. Про це свідчать результати експериментальних досліджень, в яких школярі демонструють низький рівень читання. Як одну з причин затримки розвитку навичок читання Мікк Я.А. [3, 4] називає складність навчальних текстів. Складність тексту вченим розглядається як його об'єктивна властивість, яка не залежить від читача [3]. Компонентами складності є інформативність тексту, його структура, складність речень і абстрактність викладу.

Інформативність тексту розглядається з точки зору тезаурусного підходу, який дає змогу враховувати попередні знання учнів. Інформативність можна оцінювати також за рівнем обізнаності учнів з лексиною тексту. Одним із способів оцінки складності тексту є визначення співвідношення понять знайомих (життєвих) і незнайомих (наукових) [4]. До показників складності тексту відноситься також частота вживання в ньому незнайомих слів. Дослідження [5, 6] показують, що довгі слова досить часто є незнайомими, і велика

кількість їх у тексті свідчить про його складність. Тому середня довжина слова входить до більшості формул оцінки складності тексту.

Складність тексту обумовлюється складністю речень, оскільки розуміння речень передбачає збереження їх у короткочасній пам'яті. З'ясовано, що для розвинутого читача обсяг короткочасної пам'яті становить 5-6 слів. Експериментально підтверджено також зв'язок між середньою довжиною речення і труднощами розуміння тексту. Складність тексту обумовлюється і складністю конструкції речень, а також абстрактністю викладу. Чим більше абстрактних слів в тексті, тим важче його зрозуміти.

Особливості навчального тексту зумовлені насамперед тим, що він обслуговує особливу сферу – навчальну – і виступає засобом навчання. У зв'язку з цим виникає необхідність вирішення таких методичних завдань, як відбір, адаптація, моделювання навчального тексту, вибір способу його презентації.

Класичний навчальний текст, як функціональний і спеціалізований, повинен відповідати таким вимогам:

1. Відповідність навчальній програмі яка, в свою чергу, відповідає певній науці.

2. Адаптація (спрощення наукового тексту при переході його у навчальний з метою розуміння і в залежності від читача – клас, рік навчання, курс).

3. Послідовне розгортання тексту від відомого до невідомого (нового), від простого до складного, від часткового до загального, від посилань до висновків.

4. Повнота і глибина розгляду матеріалу, опису досліджуваного питання.

5. Супровід тексту запитаннями і завданнями для засвоєння і закріплення здобутих у процесі читання знань, оскільки тільки запитання і завдання перетворюють інформацію у навчальний текст.

6. Спосіб презентації. Текст, як правило, містить емоційно-впливові елементи (порівняння, метафори, гіперболи тощо), які дозволяють робити своєрідні паузи від напруги, що сприяють фіксації прочитаного «в голові» читача (приклади, цитати, факти, історичні екскурси і ін.). Таку само роль відіграють виділення і символи в тексті.

Наведемо приклад навчального тексту з теорії літератури в підручнику для 6 класу [7].

О мифах

Вы уже познакомились с некоторыми мифами и можете поразмышлять об их отличительных особенностях. Что же замечаем мы в мифах прежде всего? В мифах разных народов оживлена, одухотворена и очеловечена природа. Так, в греческом мифе «Деметра и Персефона» и в славянском мифе о Солнце природа изображается не только живой, но и имеющей душу, которая, как у человека, радуется, печалится, любит, страдает. Но, согласитесь, что эти же свойства оживления, одухотворения и очеловечивания природы мы встречаем и в сказках. Вспомните, как звери, птицы, солнце, месяц, ветер в них понимают и говорят, предметы действуют и т.п. В чём же тогда отличие мифов от сказок?

Если сказки – это вымышленные рассказы, то **мифы – это действительные, реальные представления людей об окружающем мире**. Во всём, о чём говорится в мифах, наши далёкие предки свято верили. Отсюда и происходят обожествление ими всего живого и поклонение богам.

Мифы древнее сказок. В них соединены верования людей, их первоначальные знания об окружающем мире, о жизни, а также религия, наука и искусство.

Мифы – первооснова культуры всего человечества. Без знания мифов невозможно понять сюжеты многих картин, опер, балетов, литературных и скульптурных произведений.

Выделим главное: мифы – это коллективные представления людей первобытной культуры об окружающем мире и их верования.

Закрепим новые знания.

1. Что такое мифы? Чем они отличаются от сказок?
2. Какой изображена природа в мифах? Почему древний человек обожествлял природу?

Наведений текст подано в формі діалогічного викладу. Він передбачає опору на здобуті учнями знання про міфи в процесі їх читання та аналізу, що забезпечує доступність і мотивацію засвоєння навчального матеріалу. Діалогічність тексту забезпечується непрямим зверненням до учнів («*Вы уже познакомились с некоторыми мифами и можете поразмышлять об их отличительных особенностях*»), питальними реченнями («*Что же замечаем мы в мифах прежде всего?*»; «*В чём же тогда отличие мифов от сказок?*»), дієсловами наказового способу (*согласитесь, вспомните*).

Послідовне розгортання тексту від відомого (*В мифах разных народов оживлена, одухотворена и очеловечена природа*) до нового (*мифы, в отличие от сказок, – это действительные, реальные представления людей об окружающем мире*) сприяє повноті і глибині розгляду теоретичного матеріалу про міфи.

З огляду на складність поняття про міфи, в даній статті абстрактність викладу зведена до мінімуму і полягає у формулюванні самого поняття, яке природно впливає з попереднього викладу матеріалу. Абстрактним (узагальнювальним) є також виклад останнього абзацу статті.

Структура тексту і психологія його сприйняття. Зрозуміло, що «монолітний текст», який не має «абзаців», важко читати, а тим більше запам'ятати. Абзаци, параграфи, розділи тексту відіграють роль «переривів» сприйняття, необхідних для фіксації прочитаного, акцентування на головному і виділення додаткового, що розширює або уточнює зміст тексту. Графіка параграфа, апелюючи до «образної половини нашого мозку», доповнює текст асоціативними, чуттєво-орієнтованими зв'язками. Симбіоз усіх елементів параграфа, включаючи діяльнісну частину (запитання і завдання), формує в учня «домінанту виучуваного в даний момент матеріалу» [6, 8].

Використана література

1. Невдах М. М. Исследование информационных характеристик учебного текста методами многомерного статистического анализа // Прикладная информатика. 2008. № 4 (16). С. 117-130.

2. Оборнева И. В. Автоматизированная оценка сложности учебных текстов на основе статистических параметров: Дисс. к. пед. н. М., 2006. 165 с.

3. Микк Я. А. Оптимизация сложности учебного текста: в помощь авторам и редакторам / Я. А. Микк. М.: Просвещение, 1981.

4. Микк Я. А. Понятность учебного текста и связи в нем / Советская педагогика и школа. Тарту, 1970, с. 5-72.

5. Белый Ю. А., Рапопорт И. А. Тесты как инструмент и как объект педагогических исследований / Объективные характеристики, критерии, оценки и измерения педагогических явлений и процессов. М., 1973. С. 311-320.

6. Доблаев Л. П. Смысловая структура учебного текста и проблемы его понимания. Дисс. докт. пед. наук. М., 1972.

7. Сімакова Л. А., Снегір'ова В.В. Література. 6 клас. К. : Педагогічна думка, 2014. С. 34-35.

8. Прайс Д., Прайс Л. Текст для Web: доступність и привлекательність : Пер. с англ. М. : Издательский дом «Вильямс», 2003.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В СТАРШІЙ ШКОЛІ

Ірина Фаріба,

*учителька української мови та літератури
опорного закладу загальної середньої освіти
«Монастирищенська спеціалізована школа I-III ступенів №5»
Монастирищенської районної ради Черкаської області*

Термін «інновація» латинського походження й означає зміну, введення нового. У педагогіці цей термін позначає нововведення, оновлення процесу навчання. Використання вчителями-практиками інноваційних методів у педагогіці розпочалося минулого століття.

Інноваційні технології містять такі підходи, як:

- 1) інтерактивні методи викладання;
- 2) використання технічних засобів навчання (комп'ютерних та мультимедійних, мережі Internet) для контролю знань, зберігання і використання навчальних матеріалів [2, 10].

Інноваційне навчання можна визначити як взаємодію учасників процесу здобуття знань за допомогою учителя, що володіє методами спрямованими на оволодіння цими знаннями [4, 10]. Провідними ознаками та інструментами інтерактивної педагогічної взаємодії є: полілог, діалог, міжсуб'єктні відносини, свобода вибору, створення ситуації успіху, позитивність і оптимістичність оцінювання, рефлексія та інше.

Інноваційне навчання — це зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, ґрунтована на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально адаптаційних можливостей особистості.

Інноваційність як принцип педагогіки забезпечує умови розвитку особистості, здійснення її права на індивідуальний творчий внесок, на особистісну ініціативу, на свободу саморозвитку та досягнення власної і суспільної мети [5].